

Анвору манасик

05:00 / 16.01.2017 4732

عَنْ جَلِّالِإِإِءْأَجْ هَلَسْئِلْ رُؤْبَمْلْأَحْلْ

“Ҳажжи мабрурнинг мукофоти жаннатдан бошқа нарса эмас”

(Бухорий, Муслим ривояти).

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

МУҚАДДИМА

Ҳаж исломнинг беш арконларидан бўлган бир улуғ рук ва маҳбуб ибодатдир. Бу ибодат Аллоҳ таъолога юзланиш, Унинг тажаллиси ва нури маркази бўлган жойда адо қилинади. Ҳадиси шарифларда келишича, Байтуллоҳи шариф шундай жойга жойлашганки, уни айни устида, яъни еттинчи осмонда байтул маъмур ва уни устида, яъни юқорисида Аллоҳ таолонинг Арши жойлашгандир. Аллоҳ таолонинг таважжуҳи, нури ва тажаллиёти дастлаб Каъбатуллоҳга нозил бўлиб, кейин бутун оламга тарқалади. Шунинг учун бу ерга келган мусулмонлар учун катта саодат бор.

Бу ошиқона ибодат бўлиб, у ерга бориш фақат ҳазрати Иброҳим алайҳис саломнинг ҳаж эълонига лаббай деб жавоб берган кишиларгагина насиб этади. У неча маротаба лаббай деган бўлса, ўшанча Каъбатуллоҳга ҳозир бўлиш шарафига муяссар бўлади.

Шунингдек, у ерга бориб, ҳаж ибодатини адо қилиш яна бир саодатга сабабдир. У ибодатни ўзига яраша шарт-шаритлари ва қайтариқлари мавжуддир. Арзимаган хтоларнинг гуноҳида каффорат ва қон вожиб бўлади. Уларни ҳожиларнинг ўзлари ҳам сезмай қоладилар. Шунинг учун ҳам умрда бир маротаба Байтуллоҳни ҳаж қилиш фарздир. Ҳа, агар Аллоҳ таолонинг раҳмати ва инояти билан бирор киши ҳар йили ёки бир неча йилда у ерга қайта-қайта борса, нафл ибодат бўлади ва у инсон яхши насибали инсонлардан бўлади.

Ушбу ошиқона ибодат юзасидан кўплаб кичик, катта ҳажмдаги китоблар ёзилган. Уларнинг барчаси фойдадан холи эмас. Улардан бири ҳаж масалаларига, бошқаси ҳаж фазилатларига ва яна бошқаси ҳаж ва умра дуоларига бағишлангандир. Хуллас, уларнинг барчасида қимматли сўзлар

ва фойдалар мавжуддир.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

Умрда бир мартаба ҳаж қилишни фарз қилган, ҳар вақт умра ибодатини бажаришни суннат қилган ва улуғ раваза соҳибига ҳаж ва фуқрон сурасини нозил қилган Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга, у зотнинг оилаларига ва асҳобларига кўплаб солавоту саломлар бўлсин.

ҲАЖНИНГ ФАЗИЛАТИ

Ҳаж ислом динининг муҳим фарзи ҳамда ошиқона ибодатлардандир. Унга эътибор бериб, сидқи дилдан бажарувчиларга беҳисоб ажру савоблар ваъда қилинган. Унга бепарво бўлган кишиларга эса, ваъидлар мавжуддир.

Имом Табароний раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Муъжами кабийр” асарларида ҳаж ибодатини бажаришга юзланган кишиларга бериладиган мукофат ҳақида ворид бўлган қуйидаги ҳадисни ривоят қилганлар:

«أَشْرُكُمْ مَنْ نَجَّحَ أُجْرًا: هِيَ نَبَلٌ لَأَقْرَبُونَ، أَمْ هُنَّ عِلَلٌ يَضْرِبُ سَابِعَ نَبَلٍ. نَعْلُكُمْ بِكَارِلِجِ الْوَقِي مِلْسُو هِي لَعِلَلِ صِلْ لَأَلْوَ سَرُتْ عَمَّ سِي نِإْفِ إِئْمُغَبَسْ أَوْ طَخِيَّ ةُ وَطَخِيَّ لِكَبِي شَأْمَلَلْ وَ، ةَنَسَحَ نِيْغَبَسْ هُتَلَحَارْ أَوْ طَخَتِ ةُ وَطَخِ ةَنَسَحَ.»

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳу ўз ўғилларига: “Эй, ўғилларим! Маккадан (арафотга) пиёда ҳаж қилгувчи ҳолда чиқинглар. Чунки, мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг: “(Маккадан Арафотгача улов билан борган) Уловлик ҳожи учун улови босиб ўтган ҳар бир қадамига етмишта ҳасанот, (Маккадан Арафотгача юриб бориб ҳаж қилган) пиёданинг ҳар бир қадамига эса, етти юзта ҳасанот бўлади” деяётганларини эшитганман” деди” (Муъжамул кабий).

Имом Ҳоким раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Мустадраку Ҳоким”, Имом Абу Бакр Байҳақий раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Шуаъбул иймон” асарларида саҳиҳ санад билан қуйидаги ҳадисни нақл қилганлар:

لَا أَقِفُ مُعَمَّجَةً دَلَّوْا عَدَفَ أَضْرَمَ أُمُّهُ نَعْدُ لَلِإِيضَرِّ سَابِعُ نَبِإِ ضَرَمَ : لَأَقِنَ إِذَا زَوْعَ
يَسْتَحِ أَيُّ شَأْمَ كَمَنْ حَحَّ نَمَ : لُؤُقِي مَلَسُو هَلِ لَعَلَّ لِي صَدْرُ لَلِأَلِوُسْرِ تَعَمَّسَ
تَأَنَسَحَ لُثْمِةً نَسَحَ لُكَيْةً نَسَحَ إِئِمَّاتُ بَسِةً وَطُخَّ لُكَيْبُةً لَلِأَبْتِكِةً كَمَ يَلِإِعْجَزِي
«لَعْنَةُ نَسَحَ لُثْمِةً نَسَحَ لُكَيْبُةً» لَأَقْرَمَ رَحْلُ تَأَنَسَحَ أَمَّوَلِي قِ «مَرَحْلُ

Зозон розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Ибн Аббос розияллоху анхумо қаттиқ касал бўлиб, фарзандини чақириб, уларни жамлаб:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ким пиёда Маккадан ҳаж қилса, Маккага қайтгунича Аллоҳ унинг ҳар бир (босган) қадамига етти юзта ҳасана ёзади. Ҳар бир ҳасана ҳарам ҳасанотлари мисличадир” дедилар. “Ҳарам ҳасанотлари нима?” дейилди. У зот:

“Ҳар бир ҳасана эвазига юз минг ҳасана бордир” дедилар” деяётганларини эшитганман” деди” (Ҳоким, Байҳақий ривояти).

Юз мингни етти юзга кўпайтирилса етмиш миллион бўлади. Шунинг учун Маккадан Арафотгача пиёда юриб ҳаж қилинса, ҳар бир босилган қадамга етмиш миллион ҳасана берилади.

Бир ибодат эвазига юз минглаб, ўн миллионлаб ибодатлар савобини ато қилиш Аллоҳ таолонинг бандаларига берган инъоми ва фазлидир.

مَلَسُو هَلِ لَعَلَّ لِي صَدْرُ لَلِأَلِوُسْرِ لَأَقِنَ إِذَا زَوْعَ لَلِإِيضَرِّ سَابِعُ نَبِإِ ضَرَمَ : لُؤُقِي مَلَسُو هَلِ لَعَلَّ لِي صَدْرُ لَلِأَلِوُسْرِ تَعَمَّسَ
تَأَنَسَحَ لُثْمِةً نَسَحَ لُكَيْةً نَسَحَ إِئِمَّاتُ بَسِةً وَطُخَّ لُكَيْبُةً لَلِأَبْتِكِةً كَمَ يَلِإِعْجَزِي «لَعْنَةُ نَسَحَ لُثْمِةً نَسَحَ لُكَيْبُةً» لَأَقْرَمَ رَحْلُ تَأَنَسَحَ أَمَّوَلِي قِ «مَرَحْلُ

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Аллоҳ азза важалла битта ҳаж билан уч нафар кишини жаннатга киргазади: Маййит, ҳажи бадал қилувчи, ҳажжи бадални қилдиргувчи(васий)ни” дедилар” (Байҳақий ривояти).

амалларга бу орқали кўз югиртириш жуда осон бўлади. Шу билан бир қаторда толиби илмларга ҳам ҳаж ва умра амалларини ўрганишларида енгиллик ва қулайлик пайдо бўлади.

Ифрод ҳажининг амаллари			Қирон ҳажининг амаллари		
1	Эҳромга кириш	Шарт	1	Ҳаж ва умра иккисига бирдан эҳромга кириш	Шарт
2	Рамал (паҳлавонча юриш) билан тавофи қудум қилиш	Суннат	2	Умра тавофи	Рукн
3	Сафо ва Марво тепалигида саъй қилиш	Вожиб	3	Умра тавофида рамал қилиш	Суннат
4	Арафотда туриш	Рукн	4	Умранинг саъйи	Вожиб
5	Муздалифада туриш	Вожиб	5	Рамал билан тавофи қудум қилиш	Суннат
6	Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш	Вожиб	6	Ҳажнинг саъйи	Вожиб
7	Соч олдириш ёки қисқартириш	Вожиб	7	Арафотда туриш	Рукн
8	Тавофи зиёрат	Рукн	8	Муздалифада туриш	Вожиб
9	Ўн биринчи ва ўн иккинчи кунлари шайтонга тош отиш	Вожиб	9	Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш	Вожиб
10	Минода кечани ўтказиш	Суннат	10	Қурбонлик қилиш	Вожиб
11	Видолашув тавофи	Вожиб	11	Соч олдириш ёки қисқартириш	Вожиб
			12	Жамраи ақабага тош отиш, қурбонлик ва соч олдиришда тартибга риоя қилиш	Вожиб
			13	Зиёрат тавофи	Рукн
			14	Ўн биринчи ва ўн иккинчи кунлари шайтонга тош отиш	Вожиб

15 Минода кечани ўтказиш **Суннат**

16 Видолашув тавофи **Вожиб**

Таматтуъ ҳажининг амаллари

Умранинг амаллари

- 1 Умрага эҳромга кириш **Шарт**
- 2 Умранинг тавофи **Рукн**
- 3 Рамал билан умра тавофини қилиш **Суннат**
- 4 Умранинг саъйи **Вожиб**
- 5 Умра арконларидан кейин соч олдириш ёки қисқартириш **Вожиб**
- 6 Саккизинчи зул ҳижжа куни ҳажга эҳромга кириш **Шарт**
- 7 Арафотда туриш **Рукн**
- 8 Муздалифада туриш **Вожиб**
- 9 Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш **Вожиб**
- 10 Қурбонлик қилиш **Вожиб**
- 11 Соч олдириш **Вожиб**
- 12 Жамраи ақабага тош отиш, қурбонлик ва соч олдиришда тартибга риоя қилиш **Вожиб**
- 13 Зиёрат тавофи **Рукн**
- 14 Ҳажнинг саъйи **Вожиб**
- 15 Ўн биринчи, ўн иккинчи кунларнинг тошини отиш **Вожиб**
- 16 Минода кечани ўтказиш **Суннат**
- 17 Видолашув тавофи **Вожиб**

- 1 Умрага эҳромга кириш **Шарт**
- 2 Умра тавофи **Рукн**
- 3 Умранинг саъйи **Вожиб**
- 4 Соч олдириш ёки қисқартириш **Вожиб**
- 5 Видолашув тавофи **на вож ва на суннат**

ҲАЖНИНГ БЕШ КУНИ

Ҳажнинг биринчи куни: Саккизинчи зул ҳижжа ҳажнинг биринчи куни ҳисобланади. У кунда қуйидаги амаллар қилинади:

1. Бомдод номозидан кейин Мино томонга равона бўлинади ва Минода пешин, аср, шом, хуфтон ва зул ҳижжанинг тўққизинчи кунининг бомдод намозлари адо қилинади. Лекин, бугунги кунда йўл-йўриқ кўрсатувчилар еттинчидан саккизинчи кунга ўтар кечаси ҳожиларни Минога олиб чиқиб кетмоқдалар. Турли кўнгилсиз ҳолатларга тушмаслик учун улар билан Минога чиқиб кетиш лозим;

Ҳажнинг иккинчи куни: Зул ҳижжанинг тўққизинчи куни ҳажнинг иккинчи куни ҳисобланади. У куннинг бомдод номозидан кейин арафотга равона бўлинади. Арафотда қилинадиган амалларни қай тарзда бажарилишини “Арафот масалалари” сарлавҳаси остида келгуси сатрларда баён қиламиз.

Арафотда пешин билан аср намозларини биргаликда пешин вақтида адо қилинади ва арафот нуск[1]ларидан фориғ бўлингач, қуёш ботганидан кейин Муздалифага равона бўлинади. Шом билан хуфтон намозларини Муздалифага бориб, хуфтон вақтида иккала намозни жам қилиб адо қилинади ва кечани Муздалифада ўтказилади.

Ҳажнинг учинчи куни: Зул ҳижжанинг ўнинчи куни ҳажнинг учинчи куни ҳисобланади. У кунда бир неча ҳаж амаллари бажарилади. Улардан тўрттаси вожиб, биттаси фарз бўлиб, жами бешта ҳаж амали бажарилади. Улар қуйидагилар:

1. Муздалифада бомдод намозини ўқигандан кейин, ҳали қуёш чиқишидан олдин вуқуф қилинади ва қуёш чиқишидан бироз аввал Минога равона бўлади;

2. Минога келиб, энг биринчи жамраи ақабага тош отади. Жамраи ақабага тош отишнинг энг афзал вақти зул ҳижжанинг ўнинчи куни қуёш чиққанидан бошлаб заволгачадир. Аслида заволдан кейин ҳам кароҳиятсиз дуруст бўлаверади. Лекин, қуёш ботиши билан макруҳ вақт киради. Агар шомгача тиқилинч бўлиб, шу ҳолат шомдан кейин ҳам давом этса, қуёш ботгандан кейин жамраи ақабага тош отиш макруҳ бўлмайди ва зул ҳижжанинг ўнинчи куни жамраи ақабада йгирма тўрт соат тош отиш

жоиздир;

3. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилгувчи бўлса, ўнинчи зул ҳижжа куни шайтонга тош отгандан кейин қурбонлик қилади;

4. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилгувчи бўлмаса, жамраи ақабадан кейин сочини олдиради. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилувчи бўлса, қурбонликдан кейин соч олдиради;

5. Ҳажнинг энг муҳим рукни ва фарзи бу тавофи зиёратдир. Ўнинчи зул ҳижжа куни имкони борича тавофи зиёратни қилиш афзал ва яхшидир. Агар у куни тавофи зиёратни қилиш имкони бўлмаса, ўн биринчи, ўн иккинчи кунларигача кечиктиришни имкони бор. Лекин, ўн иккинчи зул ҳижжанинг қуёши ботишидан аввал тавофи зиёратдан фориғ бўлиш вожибдир. Ўнинчи зул ҳижжада қилинадиган амалларни қилиб бўлгандан кейин Минога келиб, ўнинчи кечани у ерда ўтказади. Ўн биринчи, ўн иккинчи кечаларни Минода ўтказиш суннатдир;

Ҳажнинг тўртинчи куни: Ҳажнинг тўртинчи куни Зул ҳижжанинг ўн биринчи кунига тўғри келади. У кунда фақат бир амал қилинади, у заволдан кейин учта жамаротга тош отишдир. Заволдан илгари у куннинг тошларини отиш жоиз эмас. Балки, заволдан кейин қуёш ботишидан аввал тош отиш афзалдир. Қуёш ботгандан кейин макруҳ вақт бошланади. Тиқилинч бўлгани сабабли у кунни тошларини отиш шомдан кейинга сурилиб кетса, субуҳ содиқдан аввалроқгача шайтонга тош отиш кароҳиятсиз дуруст бўлади. Узурсиз тош отишни ортга суриш макруҳ бўлади. Лекин, унинг зиммасига тош отишни кечиктиргани учун бирор нарса вожиб бўлмайди. Агар кейинги куннинг субҳи чиқишигача шайтонга тош отмаса, унинг зиммасига қон вожиб бўлади. Ўн иккинчи куннинг заволидан кейин уни қазосини қилиши лозим бўлади. Ўн биринчи куннинг тошини отишга белгиланган вақт 12-кунни субҳи киргунича давом этади. У тахминан 16, 17 соатни ташкил қилади. Ўн биринчи куннинг кечасини Минода ўтказиш суннатдир;

Ҳажнинг бешинчи куни: Ҳажнинг бешинчи куни зул ҳижжанинг ўн иккинчи кунига тўғри келади. У куни ўн биринчи кунда шайтонга заволдан кейин тош отгани каби учта жойда тош отади. Агар ўн иккинчи куни Минодан Маккаи мукаррамага чиқиб кетишни хоҳласа, қуёш ботишидан олдин тош отиб, Минодан чиқиб кетади. Агар тиқилинч бўлгани боис тош ота олмаса, кечасида тош отиб Минодан чиқиб кетиши кароҳиятсиз жоиздир. Ўзини бепарволиги сабабли тош отишни ортга суриб, кечаси тош

отиб Минодан чиқиб кетиши макруҳдир. Лекин, унинг зиммасига бирор нарса лозим бўлмайди. Узур ёки тиқилинч бўлгани сабабли ўн учинчи зул ҳижжанинг субҳ содиғидан аввалроқ шайтонга тош отиб, Маккаи мукаррамага чиқиб кетса, кароҳиятсиз дуруст бўлади. Ўн иккинчи куннинг тош отиш вақти у куннинг заволидан ўн учинчи куннинг субҳ содиғигачадир. Тахминан 16, 17 соатни ташкил қилади.

Агар ўн учинчи куннинг субҳ содиғигача Минода қолиб кетса, у куннинг тошини отиш лозим бўлиб қолади. Ўн учинчи куннинг тошини отиш ҳам рожиҳ қавлга биноан завождан кейин бошланади. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида завождан олдин тош отиш кароҳият билан жоиз бўлади. Бу масалани батафсил тарзда шайтонга тош отиш мавзусида кўриб чиқамиз. Ўн учинчи куннинг қуёши ботгандан кейин батамом шайтонга тош отиш вақти тугайди.

مَوْلُكَ لَخَلِّ رِيَّخَ كَيْفَ صِلَى عَادَبْ أُمَّئَادَ مَلَسَ وَّ لَص

أَرِيَّتَكَ لَلْ دَمَّ حَلَّوْ أَرِيَّتَكَ رُبَّكَ أَلَلْ

أَلِيَّ صَأْوَّ عَزُّكَ بَلَلْ نَأْحُ بَسَو

°نَم": مَلَسَ وَّ عَيْلَعُ هَلَلْ اِيَّ لَصْ هَلَلْ لُؤْسَرَلْ اِقْ لَاقُ هُنَّ ع هَلَلْ اِيَّ ضَرَّ اءَ اَدْرَدَلْ اِيَّ بَأْنَع
مَوِيَّ هَلُّ تَنْكُ وَّ اَهَيْ قَفْ هَلَلْ اَهْتَعَبْ اَهْ نِي دَرْمَ اَهْ نَمَّ اَثَيْ دَحَ نِي عَبْرَأَيْ تَمَّ اِيَّ لَعَطْفَح
اَدِيَّ هَشَّ وَّ اَعْفَ اَشَّ عَمَّ اِيَّ قُلْ ا.

Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки умматимнинг диний ишларига тегишли қириқта ҳадисни ёд олса, (ва уни уларга етказса) Аллоҳ уни фақиҳ ҳолида тирилтиради ва қиёмат куни унга шафоатчи ва унинг фойдасига гувоҳлик бергувчи бўламан” дедилар”.

Биз ҳам ушбу ҳадисдаги башоратдан умидвор бўлиб, ҳаж борасида қириқта ҳадисни келтириб ўтишни лозим топдик.

ҲАЖ МАВЗУСИГА ДОИР ҚИРИҚ ҲАДИС

° بُتَوَانَكِسَانَمَ أَنْرَأَوْكَ لَءَمَلَسُمْ ءَمُّ أَنْ تَيَّرُذْنَ مَوَكَلَدِنِي مَلْسُمْ أَنْ لَعَجَ وَأَنْ بَرَمُ
° مَهِيْلَعُ وَلْتِي مَهْنَمَ أَلْؤُسَرَمُ هِيْفُ ثَغَبْ وَأَنْ بَرْمِي حِرْلُ أَبْؤُتْ لَأَنْ كُنْ أَنْ لَعَجُ
° مِي كَحْلُ زِي زَعْلُ أَنْ كُنْ إِي مَهِي كَزِي وَءَمُ كَحْلُ وَأَبَاتُ كَلْ إِي مَهْمُ لَعُ وَي وَكَتْ إِي أ

“Роббимиз, икковимизни Ўзингга мусулмон бўлганлардан қил ва зурриётимиздан ҳам Ўзингга мусулмон уммат қил, бизга ибодатларимизни кўрсат, тавбамизни қабул эт. Албатта, Сенинг Ўзинг тавбаларни кўплаб қабул этувчи, раҳмли зотсан. Роббимиз, ўзларининг ичидан уларга оятларингни тиловат қилиб берадиган, китобни ва ҳикматни ўргатадиган, уларни поклайдиган Пайғамбар юбор. Албатта, Сенинг Ўзинг азиз ва ҳикматли зотсан” (Бақара 128-129 оятлар).

Ҳаж ва умра бандани Аллоҳ таолога боғлайдиган, ошиқона бир ибодат бўлиб, унга доир қирқта ҳадис қуйида таржимаси билан келтирилади. Ҳар бир ҳадисда ҳаж ёки умранинг қайсидир амаллари ёки фазилатлари баён қилинганлиги учун уларнинг ҳар бирини алоҳида сарлавҳа остида зикр қилинди. Аллоҳ таолога мухлис ва мақбул бандалар ушбу ҳадислардан фойда олсалар деган умиддамиз.

1. РАСУЛУЛЛОҲ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҚАНДАЙ ТАЛБИЯ АЙТАР ЭДИЛАР?

عَلَيْكَ هَلْ لَيْلٌ وَسَرَّهَ يَبْلُتَنَّ أَمْ هَنْعَ هَلْ لَيْلٌ يَضْرَرَمُعَنْبٌ هَلْ لَيْلٌ دَبَعَنْعَ
كَلَّ مَعْمَعَنْ لَأَوْ دَمَحْلُ أَنْ كَيْبَلْ كَلْ كَيْرَشَ الْكَيْبَلْ كَيْبَلْ مَلْ لَيْلٌ كَيْبَلْ "مَلْسَو
" كَلْ كَيْرَشَ الْكَلْ لَمْ لَأَوْ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

**“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг талбиялари
“Лаббайкаллоҳумма лаббайк. Лаббайка ла шарийка лака лаббайк.
Иннал ҳамда, ваннеъмата лака вал мулк. Ла шарийка лак!” эди”**
(Термизий, Бухорий, Насоий ривояти).

Маъноси: “Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман, Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман!
Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман! Сенинг шеригинг йўқ! Аллоҳим!
Ҳузурингда ҳозирман! Албатта, ҳамд, неъмат ва мулк барчаси Сеникидир!
Сенинг шеригинг йўқ зотсан!”.

Фойда: Қирон ва таматтуъ ҳажида қурбонлик мавжуддир. Ифрод эса, қурбонлик вожиб эмас. Шунинг учун ифрод ҳажга нисбатан қирон ва таматтуъ афзал ва зиёда савоблидир.

4. ҲАЖ ВА УМРА ИБОДАТИ БИЛАН ИНСОН ГУНОҲЛАРДАН ПОК БЎЛАДИ

نَبِيٌّ اَوْ عِبَادَاتٍ: لَاقِ مَلَسُو هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ
دِي دَحْلًا شَبَّخُ رِي كُنْ لِي فِي نَيِّ امَّ كَبُّونُ ذَلَّ اَوْ رُقْفَلًا نَايْفِي نَيِّ امَّ هِنِّ اَفْرِ مُمْغَلًا وَّجَحْلًا
يَذْمُرْتَلًا وَّيَسَّاسِنًا هَاوَرُ. هِنِّ جَلَّ اَلْ اِبَّ اَوْ ثَرَّةَ رُوْرُبَمَّ لَ اَجَّ لَلَّ سَيَّ لَوَّضْفَلًا وَّ بَهْ ذَلَّ اَوْ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кетма-кет ҳаж ва умра қилинглар. Чунки, у иккиси темирчининг босқони темир, олтин ва кумушнинг кирини кетказганидек (ҳаж ва умра қилгувчидан) фақирлик ҳамда гуноҳларни кетказди. Ҳажжи мабрурнинг савоби жаннатдан ўзга бўлмас”, дедилар” (Насайи ва Термизий ривояти).

5. ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ ҚАБУЛ БЎЛГАН ҲАЖДИР

يَا لَيْسَ مَلَسُو هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ
لَيْسَ يَفْدَاوَجَلًا: لَاقِ اِذَا مُمْثَلِي قِ، هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ
يَسَّاسِنًا هَاوَرُ. رُوْرُبَمَّ جَحْلًا: لَاقِ اِذَا مُمْثَلِي قِ، هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ هَلْ لَاصِرٌ يَبْنِي لِنَعْنَعِ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан:

“Қайси амал афзал?” деб сўралди.

“Аллоҳга ва Унинг Расулига иймон келтириш”, дедилар.

“Кейин нима?” дейилди.

“Аллоҳнинг йўлида уриш қилиш”, дедилар.

“Ундан кейин нима?” дейилди.

“Мабрур ҳаж”, дедилар” (Бухорий ривояти).

6. АЁЛЛАР УЧУН ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ МАҚБУЛ ҲАЖДИР

الْفَأَلَمَّعَلِضْفَأَدَاهُجَالِإِرْنَهَلِلْأُسْرَأِي: "أَهْنَعُهَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو
رُؤْبَمُحَدَاهُجَالِضْفَأَنَكَلَال": "لَأَقُ، دَاهُجَان

Оиша розияллоҳу анҳо:

“Эй Аллоҳнинг Расули! Жиҳодни энг афзал амал деб биламиз. Жиҳод қилайликми?” деди.

“Йўқ. Аммо жиҳоднинг афзали ҳажжи мабрурдир”, дедилар”
(Бухорий ривояти).

7. ГУНОҲЛАРДАН ПОКЛАНИШГА САБАБ БЎЛГУВЧИ ҲАЖ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ

هَلِلْحَّحْمَ "لَأَقُ مَلَسُو هَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو: "أَهْنَعُهَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو
مَلَسُو هَلِلْحَّحْمَ "لَأَقُ مَلَسُو هَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو: "أَهْنَعُهَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким Аллоҳ учун ҳаж қилиб, фаҳш сўз айтмаса ва фисқу фасод қилмаса, худди онасидан янги туғилгандек бўлиб қайтади”, дедилар” (Бухорий ривояти).

8. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛУВЧИНИНГ ДУОСИ МАҚБУЛДИР

حُحُال": "لَأَقُ مَلَسُو هَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو: "أَهْنَعُهَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو
مَلَسُو هَلِلْحَّحْمَ "لَأَقُ مَلَسُو هَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو: "أَهْنَعُهَلِلْأِيضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи ва умра қилувчи Аллоҳнинг меҳмонидир. Агар Аллоҳга дуо қилсалар дуоларини ижобат қилади. Агар Ундан мағфират сўрасалар уларни мағфират қилади” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

9. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛУВЧИЛАРДАН ДУО СЎРАШ СУННАТДИР

مجلس و هيلع هلالى صده لال ل و س ر ل ا ق ل ا ق ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ر م ع ن ب ه ل ل ا ذ ب ع ن ع
ه ت ي ب ل خ د ي ن ا ل ب ق ك ل ر ف ع ت س ي ن ا ه ر م و ه ح ف ا ص و ه ي ل ع م ل س ف ج ا ح ل ا ت ي ق ل ا ذ ا
ه ل ر و ف ع م ه ن ا ف .

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи билан учрашсанг унга салом бергин ҳамда у билан қўл бериб кўришгин ва уйига киришидан илгари сен учун истиғфор айтишини сўрагин. Чунки, у (ҳожи) гуноҳлари кечирилиган кишидир” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

10. АЛЛОҲНИНГ РАСУЛИ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲАМ ЎЗЛАРИНИНГ ҲАҚЛАРИГА ҲОЖИДАН ДУО СЎРАГАНЛАР

ى ف مجلس و هيلع هلالى صده لال ل و س ر ل ا ق ل ا ق ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ر م ع ن ب ا ن ع
ا ن س ن ت ا ل و ك ل ا ع د ر ج ل ا ص ى ف ا ن ك ر ش ا ، ى خ ا ا ي " : ل ا ق ف ه ل ن د ا ف ، ه ر م ع ل ا

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умар Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан умра қилишга изн сўрадилар. Унга изн бериб:

“Эй, биродарим! Ўзингни хос дуоингда бизни ҳам шерик қилгин ва бизни унутиб қўймагин” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

11. ҲАРОМДАН ОРТТИРИЛГАН БОЙЛИК БИЛАН ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛИШНИНГ ОҚИБАТИ

ج خ ا ذ ا م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ص د ه ل ل ا ل و س ر ل ا ق ل ا ق ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ر ه ر ي ر ه ي ب ا ن ع
ه ا د ا ن ك ي ب ل م ه ل ل ا ك ي ب ل ى د ا ن ف ز ر غ ل ا ي ف ه ل ج ر ع ص و و ه ي ط ي ط ه ق ف ن ب ا ج ا ح ل ج ر ل ا

نَعْلَاقَ مَلَسَوَّهِيَ لَلَّصَّ لَلَّوَسَّرَ نَأَاقَ نَعْلَاقَ لَلَّيَضَّرَ دِي عَسَّيَ بَأَنَع
يَضَمَتَ شَيِّعَمَلَايَ فَيَّعَلَّعُ تَعَسَّوَأُوَّهَمَّسَجُّهَلُّ تَحَّصَّأَذَّبَعَنَّإِلَّوَقِيَّ لَجَّوَزَعَلَلَّ
مُؤَحَّمَلَّيَلَّإِدْفَيَّ أَلْمَأَوَّعَأَسَمَخَ هَيَلَع

Абу Саъийд Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Аллоҳ азза важалла деди:

“Қайси бандани жисмини соғлом, ризқини кенг қилсаму у ҳар беш йилда ҳузуримга ҳозир бўлмаса, (у раҳматимдан) маҳрумдир” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

Фойда: Мазкур ҳадиси шариф қудсий ҳадис бўлиб, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи всалламнинг лафзлари билан унда Аллоҳ таолонинг кўрсатмаси бевосита баён қилинмоқда. Ҳажга қодир бўлиб, тез-тез ҳажга бориб турган кишига кўплаб яхши мукофатлар, насибалар мавжуддир.

مَلَسَوَّهِيَ لَلَّصَّ لَلَّوَسَّرَ نَأَاقَ نَعْلَاقَ لَلَّيَضَّرَ نَبَّيَلَعَنِي سَحَلَّ نَع
اهفَاعَضَأَقَفَنَأَالِلَّهَلَّيَضَّرِيَامِيَفَاهَقَفَنِيَقَفَنَبَنَضِّيَقَمَأَلَّوَدَبَعَنَمَامَ :
تِيضَقَهتَجَاحِيَفِيَعَسَلَّوَمَلَسَمَلَاهِيَأَهَنوعَمَعَدِيَدَبَعَنَمَامَوَهَلَّطَخَسِيَف
نَمَامَوَهَيَلَعَرَجَّوَيَالُوَهِيَفَمَثَأِيَنَمَهَنوعَمَبِيَلَتَبَالِلَّضَقَتَمَلَّوَأَهَجَاحَلَلَكَلت
يَلِرَطَنَالِلَّأَيَنَدَلَّجَائِوَحَنَمَهَجَاحَلَّهَيَلِلَّيَلَسَلَّجِيَّوَهَوَجَحَلَّعَدِيَقَمَأَالَّوَدَبَع
«هَجَاحَلَلَكَلتَهَلَّيَضَّقِيَنَأَلَلَبَقَنِيَقَلَّحَمَلَّ

Ҳусайн ибн Али розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Қайси бир эркак ёки аёл Аллоҳ рози бўладиган ўринга нафақа қилишдан бахиллик қилса, албатта унинг мислича Аллоҳнинг ғазабини келтирадиган нарсага сарфлайди. Кимки мусулмон биродарига ёрдам бериш, ҳожатини чиқаришда югириб-елишни тарк қилса, хоҳ у ҳожати раво бўлсин ёки бўлмасин гуноҳга ёрдам беришга мубтало бўлади ҳамда савобсиз қолади. Қайси бир эркак ёки аёл йўлга қодир бўла туриб дунёвий ҳожатларидан бирор бир ҳожатни бахона қилиб, ҳажни тарк қилса Аллоҳ унинг ҳожатини чиқармасидан илгари ҳожиларни қайтиб келганини кўради, яъни ҳожилар ортга қайтиб келмагунларича Аллоҳ унинг ҳожатини раво қилмайди”.

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ تَعْمَسُ " : لَأَقُ هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ رَمْعِ نَبَأِ نَع
هُنَّ عُلَلُ طَحُّ لَأِ لَيْحُ أَعْفَرِي أَلْ وَأَمَدَقُ غَضِي أَلْ أَعُوبُ سَأُ تَبِي لَأَبَ فَا طُ نَم " : لَوُقِي
" . هَجَرَدَأُ هَلْ عَفَرَوَ هَنَسَحُ أَوْبُ هَلْ بَتَكَو , هَائِي طَخُ أَوْبُ .

Ибн Умар розияллоху анху:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки байтни бир ҳафта тавоф қилса, (тавофда) бир қадамни қўймайди ва бошқасини кўтармайди магар (қўйса ва кўтарса) Аллоҳ ундан у (қўйган ва кўтарган ҳар бир қадамига) бир гуноҳни кечади ва у (қўйган ва кўтарган қадам) сабабли у учун ҳасана ёзади ҳамда у сабабли унинг даражасини кўтаради” деяётганларини” эшитдим” деди.

17. ҚОРА ТОШ ГУНОҲЛАРИНИ СЎРИБ ОЛАДИ

لَزَن : مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ لَأَقُ لَأَقُ هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ سَأَبَعِ نَبَأِ نَع
مَدَأِ يَنْبَأِ طَخُ هَتَدَّوَسَ فَنَبَلُ لَأِ نَمَ أَضَأِي بَدَشَأُ وَهَوَّهَ نَجَلُ نَمَ دَّوَسَ أَلْ رَجَحُ لَأِ

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳажари асвад жаннатдан тушди. У сутданда оппоқ эди. Бас, уни одам боласининг хатолари қорайтирди” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Қора тошда гуноҳларни тортиб олиш хусусияти мавжуддир.

18. ҚОРА ТОШ ВА МАҚОМИ ИБРОҲИМ АСЛИДА НУР ТАРАТУВЧИ ЭДИ

هِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ تَعْمَسُ لَوُقِي هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ وَرَمَعِ نَبِ لَأِ دَبَعِ نَع
وَلْ وَأَمَّهَرُونُ هَلَلُ سَمَطِ هَنَجَلُ تَوُقِ أَيُّ نَمَ نَأَتِ تَوُقِ أَيُّ مَأَقِ مَلْ أَوْنُ كُرْلُ نِ لَوُقِي مَلَسَ وَ
بِعُ مَلْ أَوْ قُرْشَمُ لَأِ نَبِ أَمَ أَعَضَّ أَلْ أَمَّهَرُونُ سَمَطِي مَلْ

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анхудан ривоят қилинади:

У: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Рукн (қора тош) ва мақом (мақоми Иброҳим) жаннат ёқутларидан икки ёқут (тош) эди. Аллоҳ у иккисини нурини ўчирди. Агар у иккисини нурини ўчирмаганида, машриқ билан мағриб ўртасини ёритар эди” деяётганларини” эшитдим” деди (Термизий ривояти).

تَوَّقَايَ نَمْرَاتٍ تَوَّقَايَ مَاقَمِ لَوْ أَنْ كَرَّلَانِ : لَأَقَامُهُنَّ عُلُجَ لَلِإِيضَرِّ سَابَعِ نَبْلَانِ
أَفْطَأَ أَمَّ الْوَلَوِ ، أَمُّهُرُونَئِ فُطْرُ ضُرَّالِ يَفِ أَعْضُ وَا مَلَفُ ، رُونُ أُمَّهَلْءَ أَمَّ سَلَلَانِ مَ الْزَنْدَةَ نَجَّالِ
مَدَّ أَمُّهُبِ يَلْأَعْتُ هَلَلِ سَنَآ ضُرَّالِ أَوْءَ أَمَّ سَلَلِ نَبِيَّ بَ أَمَّءَ ضَأَلِ ؛ أَمُّهُرُونَ نَمَّ لَجَّ وَّوَزَعُ هَلَلِ
مُالَّ سَلَّيْهَلْ عُمَدَّآ دَحَّأُو ، أَمُّهُضَ أَيْبَ دَّشُ نَمَّ أُولُ أَلَّ تَنَ أَلَّ أَلَّ تَيِ أَنْ كَفُ ، مُالَّ سَلَّيْهَلْ عُلُجَ
هَلَّ هَاجَّالِ يَدِيَّ أَيْ نَمَّ لَجَّ وَّوَزَعُ هَلَلِ عَ بَطَّ أَمَّ الْوَلَوِ وَّهَبِ أَسَّانُئِ تَسَّالِ هَلَّيْ لَإُمَّ صَفَّ نَكَّرَلِ
مَاقَمِ لَوْ أَنْ كَرَّلِ أَلَّ نَجَّالِ نَمَّ عَيْ شَ ضُرَّالِ يَفِ سَيْ لَوِ ، صَرَّبَ أَلَّ أَوْءَ كَمَّ أَلَّ أَرْبَ أَلَّ
يَبَّ أَيْ نَمَّ مَطَّعُ أَمَّ أَيْ قَلَّ مَوِيَّ أَمُّهُ نَمَّ دِحَّ أَوْ لُكَّ يَتَّى هَلَّيْ هَلَّ نَجَّ لَ رَهَّوَجَّ نَمَّ نَآتَ رَهَّوَجَّ أَمُّهُ نَإْفِ
ءَافَ وَّلِبَّ أَمُّهُ هَافَ أَوْ نَمَّ لَدَّ نَآءَ شَيْ نَآتَ فَشَّ وَّ نَآنِيَّ عَ أَمُّهُ هَلَّيْ سَيْ بَقَّ

Ибн Аббос розияллоху анхумо:

“Рукн ва мақом жаннат ёқутларидан икки ёқутдир. Иккиси осмондан тушганида у иккисини нури бор эди. Ерга иккиси қўйилганида у иккисини нури ўчирилди. Агар у иккисини нурини Аллоҳ ўчирмаганида, албатта ер ва осмон ўртасини ёритиб турар эди. Аллоҳ таоло у иккиси билан Одам алайҳиссаломни хурсанд қилди. Иккиси жуда оқ бўлганлигидан ялтирар эди. Одам алайҳиссалом рукни олиб, у(Каъба) билан дўст бўлиши учун ун (каъба)га қўшди. Аллоҳ аzza ва жалла жоҳилият қўли билан муҳрламаганида кўр ва песни тузатар эди. Ер юзида рукн ва мақомдан бошқа жаннатдан бирор нарса йўқ. У иккиси жаннат жавҳарларидан икки жавҳардир. У иккисидан ҳар бири қиёмат куни Абу Қубайсдан улкан бўлиб келади. У иккисини икки кўзи, икки лаби бўлиб, иккисига вафо қилган кишилар фойдасига гувоҳлик берадилар” деди.

19. УЗРЛИ КИШИ НОМИДАН ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛИШ

يَلْصَبُّ نَلَّالِ يَلَّ مَ عَ تَخُ نَمَّ لُجَّرَ ءَاجُ : لَأَقَامُهُنَّ عُلُجَ لَلِإِيضَرِّ زَبْزَلِ نَبْلَانِ هَلَلِ دَبَّعُ نَعُ
الُّرِيَّ بَكُّ خَيْ شَ وَّهَوَ مَ الْسَلَّالِ كَرَّدَا يَبَّأَنَّ نَإْ هَلَلِ لُؤَسَرَ أَيْ : لَأَقَافَ مَلَّسَ وَّهَيْ لَعُ هَلَلِ
«يَهْدَلَّ وَّرَبَّكَ أَتَنَّا» : لَأَقَامُهُنَّ عُلُجَ أَمَّ هَلَّيْ لَعُ بُوْتِكُمْ مَّ حُجَّ لَوْ لَحَّرَلِ بُو كُرُّعِي طُتَّ سَيَّ

لَقَّ: «ئِذْ يُكَلِّدَنَّكَ أَهْتَ ضَقْفٌ نِي دَكِّي بَأَى لَعَنَ نَاكَ نِ تِي أَرَأَى:» لَقَّ: مَعَنَ: لَقَّ:
لَقَّ: «هُنَّ عَجَّ حَافٍ:» لَقَّ: مَعَنَ.

Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Хасъамлик бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Эй, Аллоҳнинг расули! Отам исломни топди. У уловни минишга ярамайдиган кекса ёшдаги киши бўлиб, унинг зиммасига ҳаж фарз бўлди. Уни номидан мен ҳаж қилсам бўладими?” деди.

У зот:

“Сен унинг фарзандларини каттасимсан?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди.

У зот:

“Отангни зиммасида қарзи бўлса, уни тўласанг, ўша (унинг номидан) жоиз бўладими?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди”

У зот:

“Ундай бўлса, уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Байҳақий ривояти).

20. ЭРКАК КИШИ НОМИДАН АЁЛ КИШИНИ ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛИШИ

بِأَنَّ نِ لَلِ لُ وُسَرَ أَي: تَلَقَّ مَعْتَحٌ مَّ أَرْمَانًا مُمْنَعٌ لَلِ لِي ضَرَسَابَعٌ نَبَأَنَ ع
رَظَى لَعَى وَتَسَيَّ نَأْ عِي طُتَسَيَّ أَلِ أَرِي بَكَ أَيْ شَرَّحَ لِي فِي لَلِ لِي ضَرَسَيَّ رَفُ هَتْكَرْدَأ
. «هُنَّ عَجَّ حَافٍ:» لَقَّ: مَعَنَ.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

“Хасъам қабиласидан бир аёл:

“Эй, Аллоҳнинг расули туяни устида ўтиришга тоқат қилмайдиган катта ёшли кекса отамга Аллоҳнинг фарз ҳажи лозим бўлган” деди. У зот:

“Уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Термизий ривояти).

21. ОТА-ОНА НОМИДАН ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛГАНЛИГИ ТУФАЙЛИ ЖАҲАННАМДАН ОЗОД ҚИЛИНГАНЛИГИ ХАБАРИ

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لَوَسَّرَ لِقَائِهِ نَعُومًا لِيَضْرِبَ رَمْعًا نَبِيًّا لَلَّذِي دَبَّعَ نَعُومًا
أَمُّهُ نَعُومًا وَجَحَّحَ لَمَّا لَنَّا كَوْنًا لَنَا نَمُّ قُتْعُهُ لَبَّيْتُكَ أَمُّهُ تَأْفِوًا دَعْبًا يَدْلُو نَعُومًا حَجَّحَ نَمُّ
"يُشَامَهُ رُوْحًا نَمُّ صَقْنِي نَأْرِي غَنَمًا تَحَجَّحَ".

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси вафотидан кейин у иккиси номидан ҳаж қилса, унга дўзахдан озодлик ёзилади ва у иккисига ажрларидан бирор нарсани камайтирилмай тўлиқ ҳажнинг савоби берилади” дедилар” (Шуъаби иймон).

نَمُّ : مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لَوَسَّرَ لِقَائِهِ نَعُومًا لِيَضْرِبَ رَمْعًا نَبِيًّا لَلَّذِي دَبَّعَ نَعُومًا
رَأْرَبًا لَعْلَلِ لَيْلِ لَوَسَّرَ لِقَائِهِ نَعُومًا لِيَضْرِبَ رَمْعًا نَبِيًّا لَلَّذِي دَبَّعَ نَعُومًا حَجَّحَ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси номидан ҳаж қилса ёки у иккисининг қарзини тўласа, қиёмат куни Аллоҳ таоло уни аброрлар билан бирга тирилтиради” дедилар” (Муъжами авсат).

نَمُّ : مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ لَوَسَّرَ لِقَائِهِ نَعُومًا لِيَضْرِبَ رَمْعًا نَبِيًّا لَلَّذِي دَبَّعَ نَعُومًا
رَأْرَبًا لَعْلَلِ لَيْلِ لَوَسَّرَ لِقَائِهِ نَعُومًا لِيَضْرِبَ رَمْعًا نَبِيًّا لَلَّذِي دَبَّعَ نَعُومًا حَجَّحَ

Зайд ибн Арқам розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким отаси ёки онаси номидан ҳаж қилса, ўша унинг ҳам ва у иккисининг номидан ҳам жоиз бўлади” дедилар” (Муъжами кабийр).

حج من مجلس و هيلع هللا ىلص هللا لوسر لاق لاق ؤنء هللا ىضر ةريره ىبأ ن ع
ريخ ىل ع لد ن مو هرجأ لثم هل ف امئاص رطف ن مو هرجأ لثم ه ن ع حج ىذلل ف تيم ن ع
هل عاف لثم هل ف .

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки майит номидан ҳаж қилса, ҳаж қилувчига унинг ажрича ажр бўлади. Кимки рўзадорни ифтор қилдирса, унга унинг ажрича ажр бўлади. Кимки яхши ишга далолат қилса, унга уни қилгувчининг ажрича ажр бўлади” дедилар” (Муъжами авсат).

22. БОШҚАЛАР НОМИДАН ҲАЖ ҚИЛИШДАН ОЛДИН ЎЗИ НОМИДАН ҲАЖ ҚИЛИШ ЛОЗИМ

لُوقِي الْجَرَعَمَس م ل س و ه ي ل ع هللا ىلص ىب ن ل ا ن ؤنء هللا ىضر ر س ا ب ع ن ب ا ن ع
ل ا ق ؟ ك س ف ن ن ع ت ج ج ح : ل ا ق ، ي ل ؤ ا : ل ا ق ؟ ة م ر ب ش ن م : ل ا ق ، ة م ر ب ش ن ع ك ي ب ل
ة م ر ب ش ن ع ج ح م ث ، ك س ف ن ن ع ج ح : ل ا ق ا ل

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам бир кишини “Лаббайка аън Шубрума” деяётганини эшитиб:

“Шубрума ким?” дедилар.

У:

“Мени иним” деди.

У зот:

“Ўзингни номингдан ҳаж қилганмисан?” дедилар.

“Рамазонда умра қилинганлар, чунки рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга тенгдир” дедилар” (Термизий ривояти).

و هـ يـ لـ ع هـ لـ لـ اـ يـ لـ ص هـ لـ لـ اـ لـ و س ر لـ اـ ق لـ اـ ق هـ نـ ع هـ لـ لـ اـ يـ ض ر ص ا ع لـ اـ يـ ب أ ن ب ن ا م ث ع ن ع ن م ر ي خ ع ج و ا هـ يـ ف ا م و ا يـ نـ د لـ ا ن م ر ي خ ع ر م ع ن أ و ر غ ص أ لـ ج ح لـ ا يـ هـ ر م ع لـ لـ ن أ م لـ ع ا و م لـ س ع ر م ع .

Усмон ибн Абул Ос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Билгинки, умра у ҳажжул асғардир ва умра дунё ва ундаги нарсалардан яхшидир. Ҳаж эса, умрадан яхшидир” дедилар” (Муъжами кабийрдан қисқартирилган ҳолда келтирилган).

هـ يـ لـ ع هـ لـ لـ اـ يـ لـ ص يـ ب ن لـ ا يـ لـ م يـ لـ س م أ تـ ا ج لـ ا ق هـ نـ ع هـ لـ لـ ا يـ ض ر س ا ب ع ن ب ن ع ن ا م ر م يـ ف ع ر م ع م يـ لـ س م أ يـ لـ ا ق ف يـ ن ا ك ر ت و هـ ن ب ا و ع ح لـ ط و ب أ ج ح ت لـ ا ق ف م لـ س و ع ج لـ د ع ت .

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умму Сулайм Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Абу Талҳа ва унинг ўғли ҳаж қилиб, иккалалари ҳам мени тарк қилдилар” деди.

Шунда у зот:

“Эй, Умму Сулайм рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга баробар бўлади” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

25. МАККАДАН АРАФОТГАЧА УЛОВДА БОРИЛСА, ҲАР БИР БОСИЛГАН ҚАДАМГА ЕТМИШТА АЖР ЁЗИЛАДИ

نـ يـ جـ ا ح ة ك م ن م ا و ج خ ا ، يـ ن ب ا يـ ؛ هـ يـ نـ بـ لـ لـ ا ق هـ نـ ا ، ا م هـ نـ ع هـ لـ لـ ا يـ ض ر س ا ب ع ن ب ا ن ع ب ك ا ر لـ لـ ا ح لـ لـ ن ا ؛ لـ و ق يـ م لـ س و هـ يـ لـ ع هـ لـ لـ ا يـ لـ ص هـ لـ لـ ا لـ و س ر ت ع م س يـ ن ا ف ة ا ش م

“Ҳар бир ҳасана эвазига юз минг ҳасана бордир” деяётганларини эшитдим” деди (Ҳоким, Байҳақий ривояти).

27. НИФОС ҲОЛАТДА ЭҲРОМГА КИРИШ ЖОИЗ

رَكَبَ يَبْأَنْبَ دَمَّحُمَّ سَيْمُ عُنْتَنْبُءَامَسَأْتَسَفَنَلَأَقُؤَنَّعُؤَلَلِإِضَرَّرَبِأَجْوَعَ رَفَثَسَتَوَلَسَتَغَتْوَأَهَرَمَأَفْلُغَفَتَفَيَكُؤَلَأَسَتَلَلَلِوَسَرَلِإِتَلَسْرَأَفَلْهُتَوَأَهَبْوَثَبْ.

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Асмо бинт Умайс (ҳажжатул видоъда) Муҳаммад ибн Абу Бакр(ни туғиб, шу сабаб)дан нифос кўриб, Расулуллоҳга одам юбориб, нима қилиши ҳақида сўради. У зот уни: “Ғусл қилиб, ўз кийими билан қонни тўшишга ҳамда эҳромга киришига” буюрдилар” (Насоий ривояти).

Фойда: Ушбу ҳадисдан ҳайз ва нифос ҳолатда эҳромга кириш макруҳ эмаслиги маълум бўлади.

28. ҲАЙЗ ҲОЛАТДА ТАВОФДАН БОШҚА ҲАЖНИНГ БАРЧА РУКНЛАРИНИ АДО ҚИЛИШ

تَضَحَّ فَرَسَبِ أَنْكَ أَمَلَفَّ حَجَّالْإِلِإِوَنَنَالِأَنْجَرَحْوَتَلَأَقُؤَهَنَعُؤَلَلِإِضَرَرَشَائِعْوَعَنْ تَلُوقِ. «تَضَحَّ أَلَأَقُؤَ يَكُؤَبَأَنْأَوْ مَلَسُو هِيَلَعِ هَلَلِإِإِلِصِرَّةَلَلِأَلِوَسَرَّرِإِلَعَلَجَدَفِإِضُقَوِي أَمِإِضُقَأَفَمَدَأَتَأَنْبِإِلَعَلَجْوَؤَزَعُؤَلَلِأَهَبَتَكَؤُؤِشِأَدَهْنِإِ«لَأَقُؤَ. مَعْنِ تَيْبَلِإِبِإِوُطَتَالَنْأُرِيَعُؤَمُحُمَلِإِ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Биз ҳаж ниятида чиқиб, Сарифга келганимизда ҳайз кўрдим. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мени олдимга кирдилар. Мен йиғлаётган эдим. Шуда у зот:

“Ҳайз кўрдингми?” дедилар. Мен:

“Ҳа” дедим. У зот:

“Бу - Аллоҳ аzza ва жалла Одам қизларига тақдир қилган нарсасидир. Бас, байтни тавофидан бошқа муҳрим нимани адо

Абу хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг йўлларида фаришталар бор. Унга ўлат ҳам, Дажжол ҳам кира олмайди”, дедилар” (Бухорий ривояти).

33. МАДИНАИ МУНАВВАРАДА ВАФОТ ЭТУВЧИЛАРГА ШАФОАТ БАШОРАТИ

مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
أَوْبُ تُمْيُ نَمَلُ غُفْشَا يِّنِ إِيْفِ أَوْبُ تُمْيُ لَفِةِ نِي دَمْلَابَتِ وَمِي نَأْعَاطُ تَسَا نَمِ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки Мадинада вафот эта олса, унда вафот этсин. Чунки, унда вафот этган кишини шафоат қиламан” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Мадинаи мунавварда вафот этган ҳожиларга Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шафоат қилиш ваъдасини бермоқдалар.

34. МАДИНАИ МУНАВВАРА ҲУРМАТИ ВА МУҚАДДАСЛИГИГА ХИЛОФ ИШ ҚИЛГУВЧИЛАРГА ЛАЪНАТ ВАЪДАСИ

إِلْمَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَنَعِ أَنْبَتِكَ أَمَلِاقِ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
نِي مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
سَانَلِأَوْ كَيْئِالْمَلِأَوْ هَلَلِأَوْ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ

Али розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан фақат Қуръон ва бу саҳифадаги нарсани ёзиб қолдик. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг ҳарами Айр билан Савр орасидадир. Ким унда бир бидъат пайдо қилса ёки бидъатчига жой берса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди. Муслмонларнинг зиммаси бир бўлиб, уларнинг энг пасти ҳам унга кўра саъй қилади. Ким муслмонга берган аҳдини бузса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) ундан нафл ҳам, фарз ҳам қабул қилинмас. Ким мавлоларининг изнисиз бир қавмга волий бўлса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди», дейилган.

Фойда: Мадинаи мунавваранинг жанубида, Макка тарафда, Зул Ҳулайфа яқинида Айр тоғи жойлашган. Ундан Мадинанинг ҳарами бошланади. Унинг қарама-қаршисида, яъни Уҳуд тоғининг орқасида Савр тоғи бўлиб, у Мадинанинг шимолида жойлашгандир. Саврнинг чўққисидан мадинанинг ҳарами бошланади.

35. ДАЖЖОЛ ЧИҚҚАН ВАҚТДА МАДИНАИ МУНАВВАРАНИНГ ЕТТИ ЭШИГИ БЎЛАДИ ВА ҲАР БИР ЭШИҚДА ИККИ ФАРИШТА ТУРАДИ

لُحْدَيْ آلَ لَاقٍ، مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبِي بِنِّ لَاقٍ، عُنَّ عُلَّ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا
بَابُ لَكِ يَلَعِي بَأَوْبَ أَعْبَسِي ذِي مَوِي أَلَّ، لَاقٍ دَلَّحِي سَمَلُ بَعْرَ عَنِّي دَمَلَا

Абу Бакр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинага масиҳ Дажжолнинг ҳайбати кирмайди. Чунки, у вақтда у (Мадина)нинг еттита дарвозаси бўлиб, ҳар бир дарвозада икки фаришта бўлади” дедилар” (Бухорий ривояти).

36. ЖАННАТ БОҒИДАГИ НАМОЗ ВА ИБОДАТНИНГ ФАЗИЛАТИ

نَبِيَّ امَّ: لَاقٍ مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبِي بِنِّ لَاقٍ، عُنَّ عُلَّ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا
يَضَوْحَ يَلَعِي رَبِّي مَوِي، لَاقٍ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Уйим билан минбарим орасида жаннат боғларидан бир боғ бор. Минбарим эса, ҳавзи кавсарим устидадир” дедилар” (Бухорий ривояти).

Фойда: Жаннат боғида, яъни Расулуллоҳ минбари олдида намоз ўқиш билан жаннат боғи ва ҳавзи кавсардан ичиш насиб бўлади.

37. НАБАВИЙ МАСЖИДДА ҚИРИҚ РАКЪАТ НАМОЗ ЎҚИШНИНГ ФАЗИЛАТИ

نَمَّ لَأَقُوَّةً، مَلَسُو هِلْجَ هِلْجِ لِيَصِيَّبَنَّ لِنَعْوُهُ نَعْوُهُ لِيَضْرِبَ لِمَنْبَرٍ سَنَأَنَع
رَّانَ لِمُؤَرَّبُهُ لَتَبْتُكَ، أَلَصُّهُتُ وَفِيَّ أَلْ، أَلَصُّ نِيَّعَبْرَ أَيْ دِجْ سَمَ يَفِيَّ لَصَّ
قِافَنَّ لِمَنْبَرٍ وَبِأَدْعُ لِمَنْبَرٍ أَعَجَّ وَ

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким мени масжидимда қириқ (маҳал) намоз ўқиб, бирор намозни қолдирмаса, унга дўзахдан сақланиш, азобдан нажот ва нифоқдан эминлик ёзилинади” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

Фойда: Ҳожилар одатда Мадинаи мунавварада саккиз кун турадилар. Ўша вақт оралиғида озгина эътибор билан беш вақт намозни жамоат билан Набавий масжидда адо қилсалар, ҳадисда ваъда қилинган улуг фазилатга эга бўладилар.

38. ҚУБО МАСЖИДИДА НАМОЗ ЎҚИШНИНГ ФАЗИЛАТИ

يَتَأْتِي مَلَسُو هِلْجَ هِلْجِ لِيَصِيَّبَنَّ لِنَعْوُهُ نَعْوُهُ لِيَضْرِبَ لِمَنْبَرٍ سَنَأَنَع
نِيَّعَبْرَ أَيْ دِجْ سَمَ يَفِيَّ لَصَّ، أَيْ شَامَ وَأَبْكَ أَرَاءَ بَقِ دِجْ سَمَ

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Қубо масжидига уловда ҳам, пиёда ҳам келиб, унда икки рақъат намоз ўқир эдилар” (Бухорий ривояти).

دَجَسَمَ يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَا لَقَامُهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع
أَبَاكَ أَرُو أَيَّ شَأْمَتَبَسُّ لِكِّ عَابُقْ

Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

**“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар шанба Қубо масжидига
гоҳида уловда, гоҳида пиёда келиб турар эдилар”** (Бухорий ривояти).

عَالَصَلَا: لَقَامَ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعَهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع
يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعَهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع

Усайд ибн Зуҳайр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Қубо масжидидаги намоз(нинг савоби) худди умра кабидир”,
дедилар”** (Термизий ривояти).

مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعَهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
لَدَعَكَ لَدَنَّا كَرَعَكَ رَأَيْهِ فَعَكَرَفَ، عَابُقْ دَجَسَمَ عَاجُّ مَثُ، هُوَ وَضُونَ سَحَافَ أَضَوْتَنَم
عَرْمُعُ

Саҳл ибн Ҳуниф розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Ким яхшилаб таҳорат олиб, сўнг Қубо масжидига келса ва унда
тўрт рақъат намоз ўқиса, шу у учун умранинг баробари бўлади”
дедилар”** (Муъжами кабийр).

39. МАДИНАИ МУНАВВАРА ХУРМОЛАРИНИНГ ФАЗИЛАТЛАРИ

لَقَامَ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعَهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعَهُ نَعَهُ لَلِإِيَّ ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
«:»

Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Ким тонгда Лобатайҳ (Уҳуд ва Айр тоғлари) орасидаги жойдан етти
хурмо еса, то кеч киргунича заҳар унга таъсир қилмайди” деганлар”**
(Имом Муслим ривояти).

